

A large, leafy tree dominates the upper half of the image. In the background, a grassy field with some wildflowers is visible under a clear sky. A semi-transparent blue rectangular box is overlaid on the lower-left portion of the image, containing yellow text. In the bottom right corner, a group of people, including a woman and several children, are walking through the grass.

Landelijk Uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker

Landelijk Uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker

Sectorraad HSAO met medewerking van:

- de gemengde werkgroep uitstroomprofiel jeugdzorgwerker
- de opleidingswerkgroep uitstroomprofiel jeugdzorgwerker

Redactie en eindredactie: Merijn Snel, Laura Koeter, Ineke Jansen
juni 2010

Voorwoord

Het gaat goed tussen jeugdzorginstellingen en hogescholen. Dat was een paar jaar geleden anders: jeugdzorginstellingen vonden dat instromende jonge hbo-bachelors te weinig waren toegerust en gingen steeds meer zelf incompany opleiden. Het 'Actieplan professionalisering in de Jeugdzorg' dat in 2007 van start ging, heeft daar verandering in gebracht. De jeugdzorginstellingen willen het beroep 'jeugdzorgwerker' veel meer inhoudelijk gewicht geven en de uitval van medewerkers in het eerste jaar dat zij werkzaam zijn, beperken. De hbo-bacheloropleidingen willen de aansluiting van het opleidingsaanbod op (nieuwe) ontwikkelingen in de jeugdzorg versterken en actualiseren om goede startende professionals af te leveren. Het Actieplan heeft de samenwerking tussen het werkveld van de jeugdzorg en de hoger sociaal agogische opleidingen die de toekomstige beroepskrachten opleiden duidelijk verbeterd. Voor beide partijen levert dat veel op. Eén van de resultaten van het Actieplan is dat er nu een duidelijk beroepsprofiel 'jeugdzorgwerker' is. Vanuit het werkveld is er hard gewerkt om het beroepsprofiel 'jeugdzorgwerker' goed aan te laten sluiten bij "Vele takken, een stam" waarin de domeincompetenties van het hoger sociaal agogisch onderwijs zijn beschreven. En nu ligt er ook dit 'Landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker', ontwikkeld door en voor de hogere sociaal agogische opleidingen in nauwe samenwerking met het werkveld. Een uitstroomprofiel dat gebaseerd is op het beroepsprofiel jeugdzorgwerker én goed aansluit bij de domeincompetenties en profielen van de hogere sociaalagogische opleidingen.

Nu moet het uitstroomprofiel gaan leven. Doordat opleidingen het uitstroomprofiel gebruiken en zo de kwaliteit van de afstemming van het onderwijs op het werkveld versterken, en doordat opleidingen en werkveld er samen voor zorgen dat veranderingen in de samenleving doorwerken in het uitstroomprofiel. Daarom is met het werkveld afgesproken dat er regelmatig een evaluatie van het uitstroomprofiel zal plaatsvinden. Het uitstroomprofiel is geplaatst op de openbare informatiebank competenties (de competentiebank) van de HBO-raad en zal zo meegenomen worden in de accreditatie van opleidingen die het uitstroomprofiel aanbieden. Vanwege het bijzondere maatschappelijk belang heeft de HBO-raad bovendien in verenigingsverband bindende afspraken gemaakt die van belang zijn voor de kwaliteit en positionering van het uitstroomprofiel.

Bij het maken van het profiel zijn we tot de conclusie gekomen dat er meer nodig is dan een hbo-bacheloropleiding die goed aansluit bij de jeugdzorg. Er staan competenties in het beroepsprofiel die niet binnen een hbo-bacheloropleiding verworven kunnen worden. Soms omdat eerst meer ervaring nodig is, maar soms ook omdat het buiten de kaders van de bacheloropleiding valt. Daarom is besloten gezamenlijk te gaan werken aan de ontwikkeling van een trainee-jaar, bedoeld voor medewerkers in het eerste jaar dat zij werkzaam zijn bij een jeugdzorginstellingen. Wij gaan ervan uit dat ook dit een succesvol traject gaat worden. Het wederzijdse vertrouwen is door de intensieve samenwerking toegenomen en wij hopen dat dit zal bijdragen aan een continue kwaliteitsverbetering van de medewerkers.

Er is door veel mensen vanuit het beroepsonderwijs en vanuit het jeugdzorgveld met grote bereidheid intensief gewerkt om tot dit uitstroomprofiel te komen waar we allen trots op kunnen zijn. Wij willen graag alle mensen bedanken die zich hebben ingezet om het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker tot stand te brengen. Jeugdzorg is een gedreven sector met mensen die zich in volle overtuiging inzetten voor kinderen, jongeren en hun ouders.

Wij wensen diegenen die het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker gaan gebruiken bij de ontwikkeling van onderwijs veel succes toe!

Coen Dresen, raad van bestuur Tender, vertegenwoordiger MO-jeugdzorg
Karin Kleine, directeur School of Social Work Inholland Rotterdam,
voorzitter Sectorraad Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs

Inhoud

Inleiding	7
Hoofdstuk 1 Uitgangspunten en plaatsbepaling	13
Hoofdstuk 2 De beroepscontext	17
Hoofdstuk 3 Het competentieprofiel	21
3.1 Competenties uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker geordend in taakgebieden	26
3.2 Binnenschools en buitenschools leren	27
Hoofdstuk 4 Kernopgaven jeugdzorgwerker	29
Hoofdstuk 5 Vakspecifieke competenties	35
Hoofdstuk 6 Themacompetenties	39
Hoofdstuk 7 Generieke competenties jeugdzorg	43
Hoofdstuk 8 Kernkwaliteiten van de jeugdzorgwerker	49
Hoofdstuk 9 Kennisgebieden	53
Hoofdstuk 10 Het niveau van het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker	57
Bijlage 1	58
Bijlage 2	59
Bijlage 3	60

Inleiding

Waarom een landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker

In het kader van het deelproject 'Actualisering HBO' van het Actieplan Professionalisering in de Jeugdzorg is in kaart gebracht wat de hogere sociaal agogische opleidingen momenteel aanbieden specifiek gericht op werken in de jeugdzorg¹. Daaruit bleek dat opleidingen al veel aanbieden maar dat het aanbod zeer divers is en landelijk onvoldoende transparant. Tegelijkertijd is in het kader van het deelproject 'Beroepenstructuur Jeugdzorg' van het Actieplan Professionalisering in de Jeugdzorg een beroepscompetentieprofiel Jeugdzorgwerker ontwikkeld². Een belangrijke mijlpaal die ertoe bij kan dragen de fragmentatie in de jeugdzorg te doorbreken en de jeugdzorgwerker in het brede en gevarieerde veld van de jeugdzorg een duidelijker gezicht te geven.

Al tijdens de uitvoering van beide deelprojecten heeft de sector Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs (HSAO) in overleg met het werkveld besloten om de aansluiting van het opleidingsaanbod op de jeugdzorg te versterken door - op sectorniveau, binnen de kaders van 'Veel takken, één stam'³ (VTES) en de bestaande landelijke opleidingsprofielen - een landelijk uitstroomprofiel jeugdzorg te ontwikkelen. Zo wil de sector tegemoet komen aan de vraag van het werkveld naar startbekwame jeugdzorgwerkers: hbo-bachelors die zowel breed zijn opgeleid als voldoende specifiek zijn toegerust voor werken in jeugdzorg. Een door de Sectorraad HSAO ingestelde werkgroep uitstroomprofiel met daarin vertegenwoordigers van de opleidingen en van het werkveld is begin 2009 gestart met de ontwikkeling van het uitstroomprofiel. Eindresultaat is dit document met landelijke afspraken over de inhoud van het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorg en over de wijze waarop niveau, inhoud en kwaliteit van het uitstroomprofiel landelijk wordt geborgd.

Het uitstroomprofiel

De inhoud van het uitstroomprofiel is ontleend aan het beroepscompetentieprofiel jeugdzorgwerker⁴ alsmede aan het

¹ Opleiden voor de jeugdzorg (Eindrapportage Actualisering HBO; Actieplan Professionalisering in de Jeugdzorg), HBO-raad 2009;

² Competentieprofiel jeugdzorgwerker ; Zwicker, N., Haterd, J. van de, Hens, H, Uyttenboogaard, A. , Utrecht / Amsterdam: Nederlands Jeugdinstituut / SWP (2009)

³ Het document 'Veel takken, één stam; kader voor de hogere sociaalagogische opleidingen' (SWP,2008) kwam tot stand in opdracht van de Sectorraad Hoger Sociaal Agogisch Onderwijs en bevat de domeincompetenties die de basis vormen voor het breed opleiden en de brede inzetbaarheid van afgestudeerden van het HSAO.

⁴ In de hoofdstukken twee tot en met negen van het uitstroomprofiel zijn grote tekstdelen overgenomen uit het competentieprofiel jeugdzorgwerker (zie voetnoot 2).

beroepscompetentieprofiel jongerenwerker en het beroepscompetentieprofiel godsdienst pastoraal werker. Competenties die horen bij het werken als beginnend jeugdzorgwerker maken deels al onderdeel uit van de generieke (hbo-specifieke en sector- of domeinspecifieke) competenties die onderdeel uitmaken van elke HSAO-opleiding. Samen met het werkveld is nagegaan welke competenties daarnaast uit de drie hiervoor genoemde beroepscompetentieprofielen thuishoren in het curriculum van elke HSAO-bacheloropleiding die studenten op wil leiden tot beginnend jeugdzorgwerker en welke postinitieel in het kader van 'training on the job' of nascholing moeten worden verworven. De afspraken die hierover gemaakt zijn, bieden houvast voor het werkveld, voor opleidingen én voor studenten die kiezen voor werken in de jeugdzorg. Het biedt bovendien een stevige basis waar werkgevers en beroepsgroepen met begeleiding en nascholing op voort kunnen bouwen. In het uitstroomprofiel zijn opgenomen alle jeugdzorgspecifieke competenties die horen bij het werken als beginnend jeugdzorgwerker. Naast jeugdzorgspecifieke vak- en themacompetenties zijn dat ook de jeugdzorgspecifiek ingekleurde generieke (hbo-specifieke of HSAO-domein)competenties. De competenties worden verworven in de hoofdfase van het curriculum: theoretische kennisbasis, stage, praktijkleren en afstuderen zijn hier onderdeel van. Om alle competenties van het uitstroomprofiel, dus inclusief de jeugdzorgspecifieke inkleuring van generieke competenties, alsmede de jeugdzorgspecifieke theoretische kennisbasis voldoende en op niveau aan de orde te laten komen, zal het inrichten van het uitstroomprofiel als onderdeel van de bacheloropleiding al gauw ten minste 90 EC vergen. Het nieuwe van dit onderwijsarrangement is dat landelijke afspraken zijn gemaakt met het werkveld die hogeschool- én (Croho-) opleidingsoverstijgend zijn: het uitstroomprofiel is niet gebonden aan één opleiding of hogeschool en de afspraken gelden voor alle HSAO-opleidingen die startbekwame jeugdzorgwerkers willen opleiden. Heeft een student van een HSAO-bacheloropleiding het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker gevolgd, dan wordt dit aangetekend op het diplomasupplement. De afgestudeerde is dan een all-round professional die beschikt over alle competenties die van een startbekwame jeugdzorgwerker mogen worden verwacht.

Uitstroomprofiel en registratie voor jeugdzorgwerkers

De ontwikkeling van het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker maakt onderdeel uit van een bredere ontwikkeling gericht op professionalisering in de jeugdzorg en van het beroep van jeugdzorgwerker. Zo heeft minister Rouvoet van Jeugd en Gezin de Tweede Kamer voorgesteld een

systeem van (verplichte) registratie en tuchtrecht voor jeugdzorgwerkers te verankeren in de Wet op de Jeugdzorg. De Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werkers (NVMW) en de vereniging voor sociaal-agogen 'Phorza' beheren een Beroepsregister voor Agogen en Maatschappelijk Werkers (BAMw) dat inmiddels ook toegankelijk is voor niet-leden. In het beroepsregister opgenomen beroepsbeoefenaren vallen onder het door de beroepsorganisaties ontwikkelde verenigings-tuchtrecht. Inmiddels kent het BAMw een kamer Jeugdzorgwerkers. Onderdeel van het Actieplan Professionalisering in de Jeugdzorg is om de kamer Jeugdzorgwerkers van het BAMw uit te bouwen tot een register voor jeugdzorgwerkers. Het is de bedoeling dat in de definitieve situatie het HSAO-bachelordiploma met uitstroomprofiel jeugdzorgwerker zal gelden als toelatingscriterium tot het register van jeugdzorgwerker, dat de ingeschrevene het addendum jeugdzorg (beroepscode) van de beroepsverenigingen (NVMW, Phorza en NIP) dient te onderschrijven en dat tuchtrecht van toepassing zal zijn op de in het register ingeschreven beroepsbeoefenaren.

Het spreekt voor zich dat hogescholen in het kader van de HSAO-bacheloropleiding en meer in het bijzonder als zij het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker aanbieden, aandacht dienen te besteden aan deze en andere ontwikkelingen op het gebied van professionalisering en kwaliteitsbeleid.

Verankering en kwaliteitsborging

Omdat over het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker landelijke afspraken met het werkveld zijn gemaakt, is het - conform de afspraken tussen HBO-raad, VSNU, VNO-NCW en MKB-Nederland, vastgelegd in het Convenant werkveldoverleg hoger onderwijs - ter goedkeuring voorgelegd aan het bestuur van de HBO-raad met het oog op plaatsing op de openbare informatiebank competenties (de competentiebank) van de HBO-raad⁵. Het bestuur van de HBO-raad heeft het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker in mei 2010 goedgekeurd. Mede in het licht van de hiervoor beschreven relatie tussen de HSAO-bacheloropleiding met uitstroomprofiel jeugdzorgwerker en registratie en tuchtrecht voor jeugdzorgwerkers alsmede het bijzondere maatschappelijke belang daarvan zijn bovendien in juni 2010 in verenigingsverband bindende afspraken gemaakt⁶ over de minimale omvang van het uitstroomprofiel (90 EC) en over het hanteren van het begrip jeugdzorgwerker door hogescholen. Dit om de kwaliteit en het

⁵ De informatiebank competenties (de competentiebank) is raadpleegbaar op de website van de HBO-raad.

⁶ Zie bijlage 3

niveau van het uitstroomprofiel te verzekeren, het uitstroomprofiel als onderwijsaanbod helder te positioneren en de betekenis ervan voor studenten en werkgevers maximaal transparant te maken.

Hogescholen dragen er zorg voor dat actuele informatie over welke hogescholen het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorg aanbieden, beschikbaar is op de competentiebank. In het kader van eerder genoemd convenant geldt tevens de afspraak dat het op de competentiebank geplaatste onderwijsaanbod - en dus ook het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker - periodiek (ten minste ééns per zes jaar) in overleg met het werkveld wordt geactualiseerd.

De daadwerkelijke invoering van het uitstroomprofiel is de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke hogescholen en krijgt vorm in de regionale context. Immers, regionale samenwerking en afstemming tussen opleidingen en werkveld is cruciaal voor een goede aansluiting (kwantitatief en kwalitatief) tussen onderwijs en beroepspraktijk. Het landelijk uitstroomprofiel biedt daarom, binnen hetgeen landelijk is overeengekomen, ruimte voor regionale en opleidingsspecifieke inkleuring alsmede voor hogeschoolspecifieke inrichting. Een hogeschool is niet verplicht het landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker als onderwijsarrangement aan te bieden⁷, maar als een hogeschool daartoe overgaat, gelden de in dit document vastgelegde afspraken over de inhoud en de wijze waarop niveau, inhoud en kwaliteit landelijk wordt geborgd.

Het hoger onderwijs kent een systeem van kwaliteitsborging van Croho-opleidingen in het kader waarvan een bacheloropleiding - inclusief de onderwijsarrangementen die daarin zijn opgenomen - periodiek wordt geaccrediteerd door de NVAO. Dat betekent dat hogescholen die het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker aanbieden, in het kader van accreditatie van de bacheloropleiding zullen moeten verantwoorden: hoe hun opleidingsaanbod zich verhoudt tot de landelijke afspraken die op sectorniveau over het uitstroomprofiel zijn gemaakt; waar en op welke wijze de specifieke jeugdzorgcompetenties zijn opgenomen in het curriculum.

Ook vindt in het kader van accreditatie verantwoording plaats over de wijze waarop in de regionale context, onder meer in zogenoemde

⁷ Factoren als de regionale context, het profiel van de hogeschool en het aantal studenten dat het uitstroomprofiel wil volgen, zullen meewegen bij de beslissing van een hogeschool om al dan niet het uitstroomprofiel aan te bieden. Biedt een hogeschool het uitstroomprofiel zelf niet aan, dan ligt het voor de hand dat de opleiding de student verwijst naar een hogeschool die het uitstroomprofiel wel aanbiedt.

werkveld- of beroepenveldcommissies, over de aansluiting van het onderwijs op de beroepspraktijk en op ontwikkelingen in het werkveld overleg en afstemming heeft plaats gevonden met het werkveld. Met dit cyclisch proces van kwaliteitsborging wordt de kwaliteit en actualiteit van het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker verzekerd.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt stilgestaan bij de uitgangspunten die zijn gehanteerd bij de ontwikkeling van het uitstroomprofiel en bij de plaatsbepaling van het uitstroomprofiel ten opzichte van de bestaande hbo-bacheloropleidingen in het HSAO en de werkvelden waarvoor wordt opgeleid.

In hoofdstuk 2 wordt stilgestaan bij de beroepscontext waartoe het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker opleidt. Deze context is ontleend aan het beroepscompetentieprofiel voor de jeugdzorgwerker (NJI / Movisie, 2009). Daarbij worden de kernkwaliteiten van een medewerker in de Jeugdzorg benoemd.

In hoofdstuk 3 is het competentieprofiel van de jeugdzorgwerker beschreven en zijn de competenties voor het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker uitgewerkt. In hoofdstuk 4 zijn de vijf van toepassing zijnde kernopgaven beschreven waarin de competenties van het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker worden verworven. In de hoofdstukken 5, 6 en 7 zijn achtereenvolgens de vakspecifieke competenties, de themacompetenties en de generieke competenties jeugdzorg beschreven. In hoofdstuk 8 zijn de kernkwaliteiten van de jeugdzorgwerker beschreven en in hoofdstuk 9 de verschillende kennisgebieden die bij de competenties horen. Ten slotte is in hoofdstuk 10 het niveau van het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker toegelicht.

Hoofdstuk 1 Uitgangspunten en plaatsbepaling

Dit uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker is bedoeld voor de bacheloropleidingen in het HSAO, die opleiden voor toekomstige professionals in de jeugdzorg in brede zin.

In dit profiel richten we ons op de jeugdzorgwerker die werkzaam is in de jeugdzorg (waaronder het jongerenwerk, Halt en centra voor Jeugd en Gezin), de Bureaus Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming en de geïndiceerde jeugdzorgvoorzieningen (inclusief de justitiële jeugdinrichtingen).

Bij het maken van dit uitstroomprofiel zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Uitgangspunt is dat de meest relevante beroepscompetentieprofielen zijn gebruikt. In de eerste plaats is dat het beroepscompetentieprofiel voor de jeugdzorgwerker (NJI / Movisie, 2009), zoals dat in het kader van het Actieplan Professionalisering jeugdzorg is ontwikkeld. Daarnaast zijn de beroepscompetentieprofielen van de jongerenwerker en dat van de godsdienst pastoraal werker gebruikt.
2. Uitgangspunt is dat alle bacheloropleidingen in het HSAO, uitgaande van het eigen opleidingsprofiel en uitgaande van de gebieden/processen/accenten in de jeugdzorg, waartoe dat opleidingsprofiel de meeste aansluiting heeft, een uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker moeten kunnen inrichten.
3. Uitgangspunt is dat er regionale verschillen bestaan in de behoeften en belangen die het regionale werkveld van de jeugdzorg heeft en dat deze worden doorvertaald in opleidingswensen. Ook in dit opzicht zou het uitstroomprofiel aan de opleidingen keuzemogelijkheid moeten bieden.
4. Er is een overzicht gemaakt van de competenties, zoals beschreven in het beroepscompetentieprofiel voor de jeugdzorgwerker en de bijbehorende gedragskenmerken. Deze zijn afgezet tegen de breed geformuleerde gebieden waarin werkprocessen van de jeugdzorgwerker zijn te onderscheiden: preventie, indicatiestelling en zorg. De meeste opleidingen leveren

beroepsbeoefenaren af die in de jeugdzorg in meerdere gebieden werkzaam kunnen zijn. Al naar gelang de context zijn er accentverschillen. Verder is het overzicht aangevuld met competenties vanuit de optiek van de jongerenwerker en de godsdienstpastoraal werker.

5. De HSAO generieke competenties zijn niet in het uitstroomprofiel opgenomen: deze competenties zijn beschreven in VTES en komen al aan bod in de HSAO-bacheloropleidingen. Het onderscheid in de werkprocessen preventie, indicatiestelling en zorg is verlaten, omdat het onderscheid niet bijdroeg aan het beschrijven van een eenduidig en transparant uitstroomprofiel. In het overzicht zijn vervolgens alleen de competenties en/of gedragskenmerken opgenomen die volgens de werkgroep kunnen worden verworven in de bacheloropleiding (complexe jeugdzorgcompetenties worden postinitieel door werkervaring en verdere scholing verworven). De competenties uit het uitstroomprofiel worden getoetst op hbo-bachelorniveau . De onderbouwing van deze keuze vindt plaats door een argumentatie over complexiteit en toetsing met behulp van de Dublin descriptoren⁸.
6. Aansluitend aan het ontstane overzicht van competenties, is ook een keuze gemaakt welke kennisgebieden (of delen daarvan) een plaats dienen te krijgen in de bacheloropleidingen. Daarbij is uitgegaan van het overzicht van de kennisgebieden, zoals geformuleerd in het beroepscompetentieprofiel van de jeugdzorgwerker (Movisie, 2009).

Voor een valide positie van het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker ten opzichte van de bestaande hbo-bacheloropleidingen in het HSAO gelden de volgende uitgangspunten:

- Het uitstroomprofiel is landelijk gevalideerd door het werkveld. De hbo-bacheloropleiding stemt vervolgens in samenspraak met het (regionale) werkveld af wat de concrete inhoud is van de beroepscontext waarin de jeugdzorgwerker wordt opgeleid. Onder beroepscontext wordt de werkpraktijk van de jeugdzorgwerker verstaan waarin hij of zij de vereiste competenties uit het uitstroomprofiel verwerft (zie hoofdstuk 2). Via afstemming met het werkveld wordt regionale inkleuring mogelijk gemaakt.

⁸ Dublin descriptoren: internationaal vastgestelde beschrijvingen van het bachelor- en masterniveau.

- De competenties in het uitstroomprofiel omvatten tenminste 90 European credits van de totaal 240 credits en worden verworven in de hoofdfase van het curriculum: stage, praktijkleren en afstuderen zijn hier onderdeel van. Alle competenties aangegeven in het uitstroomprofiel worden op hbo-bachelorniveau getoetst. Daarbij gelden de Dublin descriptoren als uitgangspunt.

Op basis van voorgaande activiteiten komt de opleiding tot de invulling van het uitstroomprofiel Jeugdzorgmedewerker. Aan een dergelijke invulling liggen dus de 'reguliere' competenties van de bestaande hbo-bacheloropleiding ten grondslag.

Hoofdstuk 2 De beroepscontext

In dit hoofdstuk wordt de brede beroepscontext beschreven waarin de jeugdzorgwerker werkzaam is of kan zijn. Deze is ontleend aan het beroepscompetentieprofiel voor de jeugdzorgwerker (Movisie, 2009).

In zijn algemeenheid geldt dat de jeugdzorgwerker - de professional in de jeugdzorg - om moet kunnen gaan met een veelheid aan maatschappelijke ontwikkelingen die zich afspelen in het werkveld van de jeugdzorg en kunnen functioneren binnen de diverse voorzieningen die de jeugdzorg kent.

Het geheel van voorzieningen en functies in de jeugdzorg is beschreven in *Jeugdzorg in kaart, wettelijke kaders, voorzieningen, beroepen en functies in de jeugdzorg* (SWP, Amsterdam, 2008).

Trends & Ontwikkelingen

Binnen de beroepscontext van de jeugdzorg zijn zes actuele trends en ontwikkelingen te noemen die van toepassing zijn op de samenleving en de jeugdzorg die gevolgen hebben voor de beroepsuitoefening van iedere jeugdzorgwerker. Te weten:

1. Ontwikkeling en opvoeding
2. Gezondheid en leefstijl
3. Jongeren en de samenleving
4. Effectieve zorg
5. Rechten en belangen
6. Mediawijsheid

Ad 1. Er zijn grote veranderingen/trends in de gezinssamenstellingen en er is een toenemende opvoedingsonzekerheid en -belasting van de ouder(s). Dat houdt in dat er sprake is van een grotere diversiteit in de samenstelling van gezinnen, dat er een toenemende behoefte is aan de ondersteuning bij de opvoeding en dat er een toenemende behoefte is aan pedagogisering van het onderwijs en andere voorzieningen.

Ad 2. Werkers in de jeugdzorg zullen steeds meer te maken krijgen met jongeren met een ongezonde leefstijl, zoals ongezond drinken en eten, te weinig bewegen, het gebruik van te veel alcohol en drugs en onveilig vrijen.

Ad 3. Voor meer groepen jongeren dreigt het risico van maatschappelijke uitval. Er zijn verschillende trends waar te nemen die de kans op maatschappelijke uitval vergroten, zoals:

- de verslechtering van de maatschappelijke positie van allochtone jongeren;
- de schooluitval onder Nederlandse scholieren die verontrustend hoog blijft;
- de wijze waarop wordt geanticipeerd op jeugdcriminaliteit (straffen of belonen);

Ook zijn er ontwikkelingen te noemen die de kansen op het binden van jongeren aan de samenleving vergroten:

- er is meer aandacht voor preventie;
- de eigen verantwoordelijkheid van burgers neemt toe voor het vormgeven van het eigen leven en het slagen in de samenleving (Van Vliet et al., 2004);
- cliënten zijn steeds meer in staat hun eigen belangen te articuleren en moeten ook meer en meer zelf over zaken beslissen.

De twee laatstgenoemde ontwikkelingen kennen ook een schaduwkant. Mensen met lage sociaaleconomische posities blijven enigszins achter bij het ontwikkelen van een 'eigen verantwoordelijkheid' en het articuleren van eigen belangen gaat gepaard met een steeds groter wordende mondigheid die kan leiden tot verbaal agressief gedrag.

Ad 4. De professionele zorg voor jeugd staat onder grote druk en is tegelijkertijd enorm in beweging. Dit vraagt om meer aandacht voor effectieve jeugdzorg en om een stimulans voor initiatieven gericht op evidence based werken, multidisciplinaire en intersectorale samenwerking, erkenningscommissies en professionalisering.

Ad 5. Bij belangrijke vernieuwingsoperaties in jeugdbeleid en jeugdzorg staat het belang van het kind steeds meer voorop, al of niet onder verwijzing naar het IVRK (Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind). In de zorgpraktijk voldoen de overheden, instellingen en opvoeders lang niet altijd aan de wettelijk vastgelegde rechten van het kind. Met toenemende juridisering van de samenleving, komen jeugdzorgwerkers ook meer in aanraking met claims en juridische procedures ten aanzien van aansprakelijkheidskwesties. Onder ouders is er behoefte aan een laagdrempelig centraal punt waar men gemakkelijk

terecht kan met vragen rond jeugdzorg, zonder de angst een kind meteen 'te verliezen' aan een zorginstelling. Ook is er bij cliënten en ouders behoefte aan continuïteit in de zorg en samenwerking tussen hulpverleners, zodat een cliënt niet telkens opnieuw zijn verhaal moet vertellen.

Ad 6. Ernstige incidenten worden in de Nederlandse samenleving en door de media snel breed uit gemeten, waardoor de behoefte in de samenleving aan sneller ingrijpen toeneemt. Beslissingen van jeugdzorgwerkers komen daarmee onder een publiek vergrootglas te liggen. De jeugd weet zelf ook raad met nieuwe beschikbare media en informatisering van de samenleving. Ouders en beroepskrachten maken zich vooral vaak zorgen over het gebruik en de invloed van de nieuwe media en met name het internet.

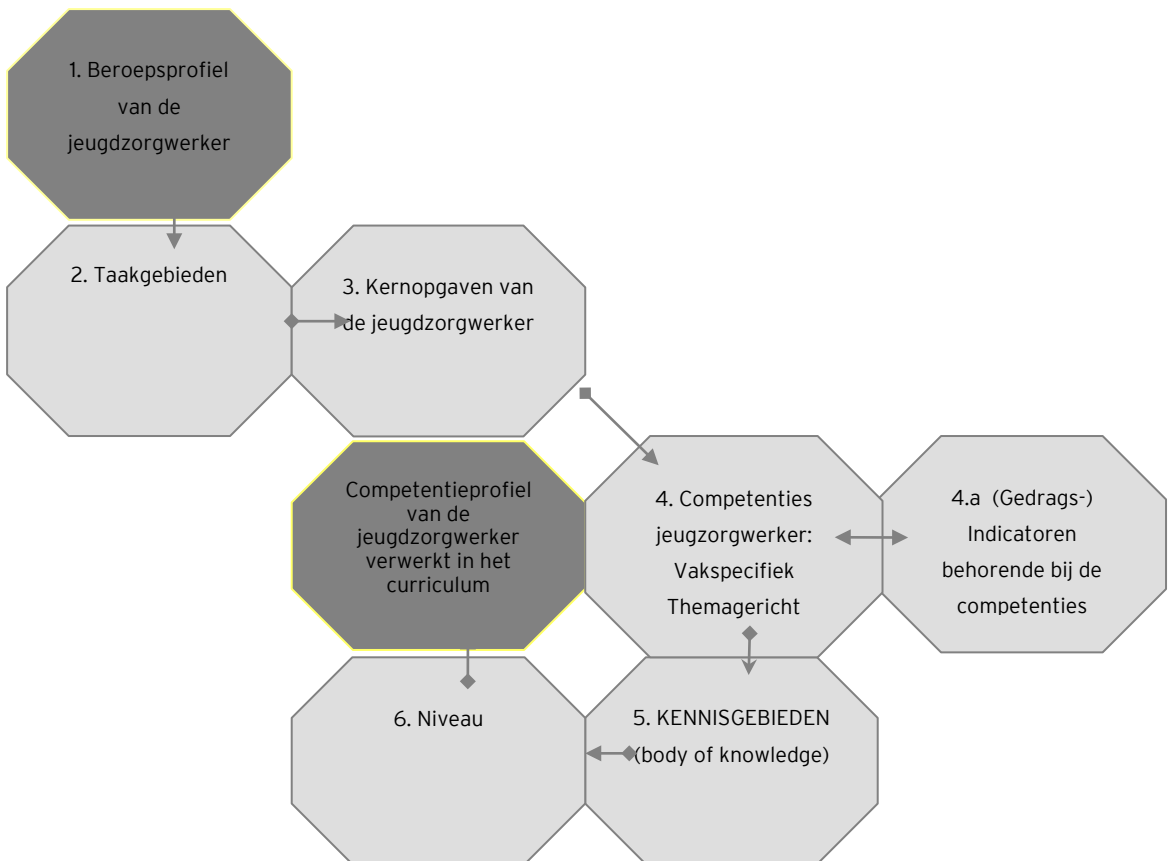
ICT beïnvloedt ook het werk van de jeugdzorgwerkers. Enerzijds heeft ICT een ondersteunende rol. Anderzijds geeft ICT mogelijkheid tot ontwikkeling van nieuwe vormen van hulpverlening.

Genoemde trends en ontwikkelingen zijn verwerkt in de competentiesets van de jeugdzorgwerker.

Hoofdstuk 3 Het competentieprofiel

In dit hoofdstuk is het competentieprofiel van de jeugdzorgwerker op bachelorniveau beschreven. Bij de inhoudelijke bepaling van het competentieprofiel jeugdzorg is gebruik gemaakt van een redeneermodel met zeven elementen.⁹ Het model is afgeleid van het redeneermodel dat is gebruikt bij 'Veel takken, één stam, kader voor de hogere sociaal agogische opleidingen'.

De onderdelen waaruit het competentieprofiel bestaat, zijn achtereenvolgens toegelicht. In de daarop volgende hoofdstukken zijn die onderdelen die specifiek voor het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker op bachelorniveau zijn uitgewerkt, nauwkeurig beschreven.

⁹ Hierbij is gebruik gemaakt van Klarus (1998), *Competenties Erkennen. Een studie naar modellen en procedures voor leerwegaafhankelijke beoordeling van beroepscompetenties*, CINOP, 's-Hertogenbosch..

Ad 1. Het beroepsprofiel van de jeugdzorgwerker is het fundament van het competentieprofiel, verwerkt in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker. Dit is aangegeven in hoofdstuk 2.

Ad 2. In het beroepsprofiel zijn taakgebieden te onderscheiden. Deze taakgebieden betreffen¹⁰

1. Agogisch-vakmatige taken

Deze taken voeren sociaal-agogen uit in de zes eerder genoemde domeinen, te weten: het menselijk bestaan met zingevingsvraagstukken, de vitale levensverrichtingen, de dagelijkse levensverrichtingen, de primaire leefsituatie, de directe sociale omgeving en het functioneren in de samenleving.

2. Organisatorische en bedrijfsmatige taken

Het werken in en vanuit een bedrijf of arbeidsorganisatie bevat het vermogen tot het ondernemend denken en handelen en het bijdragen aan het functioneren van bedrijf of arbeidsorganisatie - waaronder kwaliteitszorg, beleidsontwikkelingen, samenwerking in netwerken, aansturing van medewerkers en vrijwilligers en dergelijke.

3. Professionaliseringstaken

Het werken aan professionaliteit en professionalisering omvat alle taken die bijdragen aan de ontwikkeling van een eigen beroepsidentiteit en het vermogen een bijdrage te leveren aan het beroep of de beroepsontwikkeling door signalering van lacunes tussen wat beleidsmatig en politiek wordt beoogd in de werkvelden en de praktijk van alledag waarin niet aan beoogde normen en of standaarden wordt voldaan. Daarnaast gaat het om onderzoek en innovatie en het ontwerpen van diensten en methodieken voor klanten of klantgroepen.

In een curriculum of uitstroomprofiel zijn taakgebieden ordeningsprincipes. Deze ordening geeft aan in welke context en met welke focus de taak aangeleerd dient te worden.

Ad 3. De jeugdzorgwerker moet bij de uitvoering van de kerntaken steeds afwegingen maken: dilemma's, keuzes, problemen, spanningsvelden en kansen vragen van hem een oplossing en een aanpak. De jeugdzorgwerker staat daarmee voor een kernopgave om de juiste oplossing en/of aanpak te kiezen.

¹⁰ Sectorraad HSAO (2008). Vele takken, één stam. *Kader voor sociaal-agogische opleidingen*. Sectorraad HSAO, Amsterdam, SWP.

De kernopgaven worden in hoofdstuk 4 beschreven, gevolgd door een aantal focuspunten bij de betreffende kernopgave. De kernopgaven zijn:

1. Belang opvoeders versus belang jeugdige
2. Gewenste situatie versus beperktheid van mogelijkheden/medewerking
3. Balanceren tussen betrokkenheid en distantie
4. Privacy waarborgen versus transparantie bieden
5. Positie innemen

Ad 4. De vakspecifieke, themagerichte en generieke competenties van de jeugdzorgwerker die aan de orde komen in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker zijn onderstaand gedefinieerd en kort samengevat.

Definitie competenties

Een (beroeps)competentie is een geïntegreerd geheel van kennis, inzicht, vaardigheden en houding waarmee op adequate wijze adequate resultaten kunnen worden behaald in een beroepscontext. De beroepskrachten hebben de competenties nodig om in voorkomende beroepscontexten op adequate, doelbewuste en gemotiveerde wijze proces- en resultaatgericht te handelen, dat wil zeggen passende procedures te kiezen en toe te passen om de juiste resultaten te bereiken.

Competenties zijn ontwikkelbaar en verwijzen naar individuele vermogens. Ze worden altijd binnen een context gezien; die context (de beroepssituatie) bepaalt wat adequaat is. Sommige competenties zijn uniek en nauw verbonden aan een specifieke context of smal werkingsgebied; andere beroepscompetenties hebben een breed werkingsgebied en hebben een hoge transferwaarde omdat ze in meerdere contexten bruikbaar of toepasbaar zijn.

Vakspecifieke competenties van de jeugdzorgwerker

Vakspecifieke competenties bepalen in sterke mate de identiteit van de jeugdzorgwerker.

Competenties zijn vakspecifiek als ze op ten minste drie aspecten discrimineren ten opzichte van de generieke competenties. Die aspecten zijn:

- *De beoogde cliënten en cliëntgroepen*
- *De beroepscontext waarin de beroepskracht werkt*
- *De benodigde vakkennis en de toe te passen methoden en technieken van de beroepskracht*

De vakspecifieke competenties die in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker zijn opgenomen, betreffen:

- 1A Werkt vanuit visie op opvoeding en ontwikkeling
- 1B Legt contact en heeft contact met jeugdigen en opvoeders
- 1C Voert passende interventies uit
- 1D In de systeemgerichte context: werkt outreachend
- 1E In de systeemgerichte context: coördineert de zorg
- 1F In de pedagogisch gerichte context: creëert een veilige omgeving

De competentieset is in hoofdstuk 5 gedetailleerd beschreven.

Themacompetenties van de jeugdzorgwerker

Themacompetenties richten zich op situaties die niet als regulier te bestempelen zijn. Het betreft uitzonderlijke of lastige situaties waar extra aandacht voor nodig is.

De themaspecifieke competenties die in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker zijn opgenomen, betreffen:

- 2A Omgaan met jeugdige en opvoeders in een gedwongen kader
- 2B Omgaan met (culturele, levensbeschouwelijke, genderspecifieke en seksuele) diversiteit
- 2C Omgaan met vermoedens van geweld in huiselijke kring

De competentieset is in hoofdstuk 6 gedetailleerd beschreven.

Generieke competenties van de jeugdzorgwerker

Generieke competenties zijn die competenties die in meer of mindere mate in elk(e) beroep of functie binnen de sectoren zorg en welzijn noodzakelijk zijn en niet direct verbonden zijn aan een bepaald beroep, beroepsvariant of beroepsdomein. De context waarbinnen de generieke competenties van toepassing zijn, wisselt. Dit heeft gevolgen voor de omschrijving van de generieke competentie. De generieke competenties

die in het uitstroomprofiel aan de orde dienen te komen, zijn jeugdzorgspecifiek, dus contextspecifiek ingevuld.

De generieke competenties die in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker zijn opgenomen, betreffen:

- 3B brengt de situatie in kaart;
- 3C stelt de hulpvraag vast of scherpt deze aan;
- 3D kiest passende interventies;
- 3H handelt methodisch.
- 3K beïnvloedt eigen arbeidsomstandigheden;
- 3L draagt bij aan beleid.
- 3M ontwikkelt het eigen werk.

De competentieset is in hoofdstuk 7 gedetailleerd beschreven.

Kernkwaliteiten van de jeugdzorgwerker

In navolging van 'klaar voor de toekomst' zijn de volgende vijf kernkwaliteiten voor een verantwoorde beroepsuitoefening in de jeugdzorg geformuleerd:

- 1 De betrokken jeugdzorgwerker
- 2 De empathische jeugdzorgwerker
- 3 De assertieve jeugdzorgwerker
- 4 De representatieve jeugdzorgwerker
- 5 De integere jeugdzorgwerker

De kernkwaliteiten zijn opgenomen in taakgebied 3 'Werken aan professionaliteit en professionaliseren'. De kernkwaliteiten zijn jeugdzorgspecifiek ingevuld en in hoofdstuk 8 gedetailleerd beschreven.

Ad 4a. (Gedrags-)kenmerken behorende bij de bovengenoemde competentiesets zijn ingevuld. De gedetailleerde beschrijving vindt in bovengenoemde hoofdstukken plaats.

Ad 5. De benodigde kennisgebieden (body of knowledge) zijn beschreven in hoofdstuk 9.

Ad 6. Het niveau is toegelicht in hoofdstuk 10.

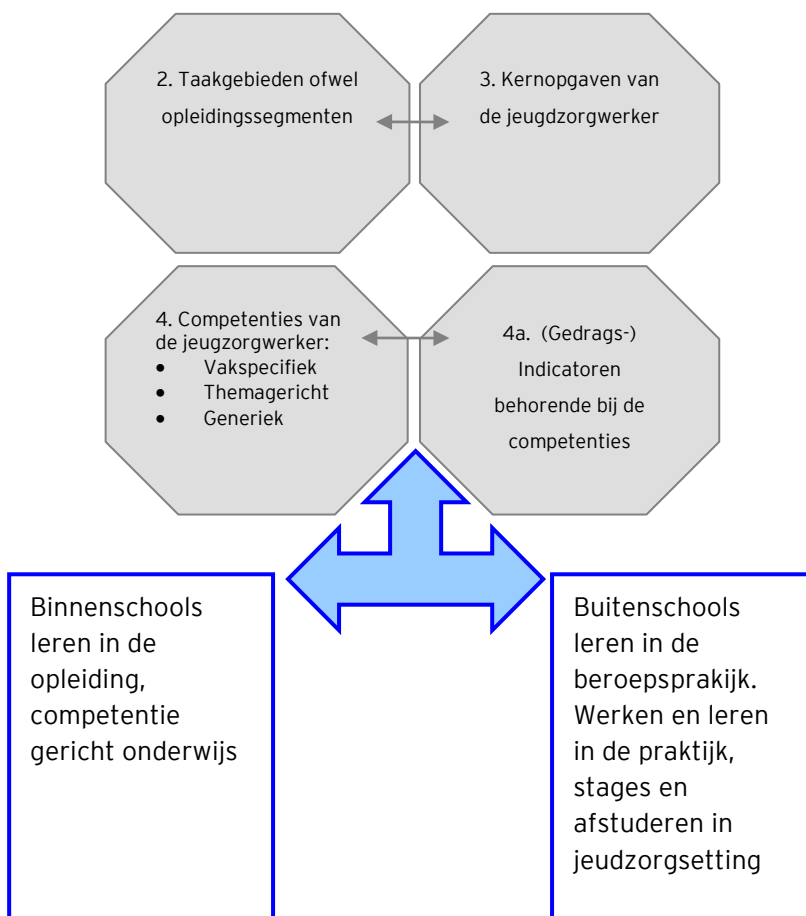
Alle genoemde competenties in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker worden getoetst op hbo-bachelorniveau met behulp van Dublin descriptoren.

3.1 Competenties uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker geordend in taakgebieden

Taakgebied	Competentiesets jeugdzorgwerker
1. Uitvoering in complexe situaties	Vakspecifieke competenties 1A Werkt vanuit visie op opvoeding en ontwikkeling 1B Legt contact en heeft contact met jeugdigen en opvoeders 1C Voert passende interventies uit 1D In de systeemgerichte context: werkt outreachend 1E In de systeemgerichte context: coördineert de zorg 1F In de pedagogisch gerichte context: creëert een veilige omgeving Themacompetenties 2A Omgaan met jeugdige en opvoeders in een gedwongen kader 2B Omgaan met (culturele, levensbeschouwelijke, genderspecifieke en seksuele) diversiteit 2C Omgaan met vermoedens van geweld in huiselijke kring Generieke competenties 3B brengt de situatie in kaart 3C stelt de hulpvraag vast of scherpt deze aan 3D kiest passende interventies 3H handelt methodisch
2. Werken in en vanuit arbeidsorganisaties	3K beïnvloedt eigen arbeidsomstandigheden 3L draagt bij aan beleid
3. Werken aan professionaliteit en professionaliseren	3M ontwikkelt het eigen werk Kernkwaliteiten van de jeugdzorgwerker 1 De betrokken jeugdzorgwerker 2 De empathische jeugdzorgwerker 3 De assertieve jeugdzorgwerker 4 De representatieve jeugdzorgwerker 5 De integere jeugdzorgwerker

3.2 Binnenschools en buitenschools leren

Zowel binnenschools als buitenschools, in de praktijk, wordt een competentie verworven. Een deel van de opleiding vindt plaats tijdens het stagelopen, onderzoek doen en werkend leren in een passende praktijk. Voor het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker betekent dit dat een deel van de competenties wordt verworven in een passende praktijk in een jeugdzorgcontext. In die jeugdzorgcontext in de praktijk, moeten genoemde kernopgaven van de jeugdzorgwerker voorkomen om alle genoemde competenties, op bachelorniveau, te kunnen verwerven. Binnenschools leren vindt veelal plaats via het aanbieden van onderwijsmodules of onderwijseenheden. Een onderwijsarrangement voor het uitstroomprofiel jeugdzorg bevat dus binnen- en buitenschools leren (zie onderstaande diagram).

Hoofdstuk 4 Kernopgaven jeugdzorgwerker

De jeugdzorgwerker moet bij de uitvoering van de kerntaken steeds afwegingen maken: dilemma's, keuzes, problemen, spanningsvelden en kansen vragen van hem een oplossing en een aanpak. De jeugdzorgwerker staat daarmee voor een kernopgave om de juiste oplossing en/of aanpak te kiezen.

De jeugdzorgwerker komt deze dilemma's binnen meerdere contexten tegen. Kernopgaven ontstaan mede doordat de jeugdzorgwerker zijn werk verricht vanuit wisselende perspectieven, namelijk het perspectief van de jeugdige, opvoeders, de eigen organisatie en de maatschappij. Bij het oplossen van de kernopgaven gaat het vaker om het vinden van de juiste middenweg dan om het kiezen voor het een of het ander. Voor het omgaan met de kernopgaven heeft de beroepskracht bepaalde competenties nodig.

De kernopgaven worden in deze bijlage kort beschreven, gevolgd door een aantal focuspunten bij de betreffende kernopgave. Tenslotte geven we aan welke competenties gebruikt kunnen worden om de kernopgave op te lossen.

Kernopgaven

1. Belang opvoeders versus belang jeugdige
2. Gewenste situatie versus beperktheid van mogelijkheden/medewerking
3. Balanceren tussen betrokkenheid en distantie
4. Privacy waarborgen versus transparantie bieden
5. Positie innemen

1. Belang van opvoeders versus het belang van de jeugdige	
	De jeugdzorgwerker werkt voor zowel jeugdigen als opvoeders. Het is in eerste instantie zijn taak om beiden ondersteuning te bieden bij het opvoeden en opgroeien. Hij stimuleert de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de jeugdige en zijn opvoeders. De jeugdige is daarbij onlosmakelijk verbonden met zijn opvoeders. Toch komt het voor dat opvoeders soms dingen willen en doen die niet in het belang van de jeugdige zijn. Bijvoorbeeld omdat ze competenties missen of relevante randvoorwaarden niet aanwezig zijn. In tweede instantie zijn er daardoor situaties waarin de jeugdzorgwerker grenzen stelt aan opvoeders en een zekere mate van drang en dwang inzet om te zorgen dat de jeugdige zich gezond kan ontwikkelen en opgroeien. De jeugdzorgwerker werkt vanuit het principe om de zorg zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis (behoud van gezinssituatie), maar zo zwaar als nodig vorm te geven. Daarbij moet hij goed inschatten hoe ver de eigen verantwoordelijkheid van de jeugdige of van opvoeders strekt en wat daarbij het risico voor de jeugdige is
<i>Focus</i>	<ul style="list-style-type: none"> - De bescherming van jeugdigen tegen verwaarlozing, mishandeling en misbruik staat voorop. De jeugdzorgwerker moet tijdig ingrijpen en bijsturen. - De afhankelijkheid van de jeugdige en/of opvoeders dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. - In gevallen waarbij gesignaleerde problemen niet door de opvoeders worden (h)erkend, moet verdergaande of gedwongen hulpverlening (bv. kindbescherming) worden ingeschakeld. - De jeugdzorgwerker dient goed te overwegen welke keuzes en beslissingen hij zelf kan maken en bij welke beslissingen de ondersteuning van zijn leidinggevende nodig is.
	<p><i>Toevoeging vanuit het jongerenwerk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De jongerenwerker zal een balans moeten zoeken tussen het opbouwen van een vertrouwensrelatie met jongeren en het aanspreken van jongeren op hun gedrag en hierbij grenzen stellen. - De jongerenwerker moet een balans vinden tussen het stimuleren van autonomie en zelfredzaamheid en het opvoeden en corrigeren.
	<p><i>Toevoeging vanuit godsdienst en pastoraalwerk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De jeugdzorgwerker is zich bewust van de levensbeschouwingen in het gezin en daarbij betrokken opvoeders. Is zich voorts bewust van de invloed die van die levensbeschouwingen uitgaat op het functioneren van dit gezin. Ook is hij zich bewust van zijn eigen levensbeschouwingen. Hij kan reflecteren op al deze levensbeschouwingen, dilemma's benoemen en hierin constructief handelen gericht op het welzijn van de jeugdige.
<i>Competentie</i>	1A, B, C, D, F; 2A, B, C; 3D

2. Gewenste situatie versus beperktheid van mogelijkheden/medewerking	
	De jeugdzorgwerker probeert de best aansluitende hulp aan te bieden aan de jeugdige en/of zijn opvoeders. Het is echter niet altijd mogelijk om deze hulp ook daadwerkelijk te realiseren. Een verschil van opvatting over wat de beste aanpak in een bepaalde situatie is kan het lastig maken om relevante partijen (jeugdige, opvoeders en/of andere professionals) bij de zorg te betrekken. De jeugdzorgwerker moet een balans vinden tussen de wens om de beste zorg te bieden en de mogelijkheden die hier voor zijn op het gebied van motivatie (van de jeugdige en/of opvoeders, het systeem en van andere professionals) en middelen (beperkte inzet van personen).
<i>Focus</i>	<ul style="list-style-type: none"> - De jeugdzorgwerker moet in staat zijn om prioriteiten te stellen, oplossingen te zoeken en de gevolgen van gestelde kaders voor de doelen kunnen verhelderen aan de jeugdige, zijn opvoeders het management aan relevante samenwerkingspartners. - De jeugdzorgwerker moet betrokkenen motiveren om mee te werken en overtuigen van de noodzaak om benodigde middelen en expertise in te zetten. - Lukt het niet om de gewenste betrokkenheid te behalen, dan dient hij de situatie onder ogen te zien en andere betrokkenen te laten erkennen dat dit het maximaal haalbare is en hen helpen om de situatie te hanteren (mits dit niet tot onaanvaardbare risico's voor de jeugdige leidt). - De jeugdzorgwerker dient geconstateerde problemen aan te kaarten bij zijn leidinggevende (en/of beroepsvereniging) zodat de deze in de toekomst opgelost worden.
	<p><i>Toevoeging vanuit het jongerenwerk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De jongerenwerker dient grens tussen preventie en hulpverlening goed voor ogen te houden.
<i>Competentie</i>	1A, E; 3B, E, L.

3. Balanceren tussen betrokkenheid en distantie	
	Om jeugdigen en hun opvoeders te kunnen bereiken en helpen is een goede vertrouwens- en werkrelatie noodzakelijk. Die kan door de jeugdzorgwerker worden opgebouwd door de jeugdige en/of opvoeders empathisch, echt en respectvol tegemoet te treden. In het bespreken en behandelen van opvoed- en psychosociale problemen worden mensen echter vaak emotioneel geraakt. Dit geldt zowel voor de jeugdige als zijn opvoeders, maar ook voor de jeugdzorgwerker zelf. Het gevaar bestaat dat de jeugdzorgwerker daardoor te veel doorschiet in zijn rol als hulpverlener, waardoor hij te meegaand wordt, het probleem niet kan laten waar het hoort, moeite heeft zijn eigen (professionele) grenzen te stellen en bewaken en niet meer objectief naar de situatie kijkt. Hij kan hierdoor afwijken van gemaakte afspraken en het gehele hulpverleningstraject in gevaar brengen.
Focus	<ul style="list-style-type: none"> - De jeugdzorgwerker dient betrokken te zijn bij de jeugdige en/of zijn opvoeders maar tegelijkertijd afstand te nemen van de situatie om te reflecteren op zijn eigen emoties. - De jeugdzorgwerker dient flexibel te zijn richting de jeugdige en/of zijn opvoeders, maar zich tevens te houden aan de afspraken met andere betrokken (interdisciplinaire) professionals.
	<p><i>Toevoeging vanuit godsdienst en pastoraalwerk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De jeugdzorgwerker kan reflecteren op mogelijke verschillen in levensbeschouwingen en de invloed die van die levensbeschouwingen uit kunnen gaan op verwachtingen ten aanzien van hulp. - De jeugdzorgwerker kan empathisch en methodisch in gesprek gaan met levensbeschouwelijk andersdenkenden en is daarbij gericht op het verbeteren van begrip en relaties.
Competentie	1A, D; 2C, D; 3A, B, I, J, K.

4. Privacy waarborgen versus transparantie bieden	
	<p>Het is de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden dat jeugdzorgwerkers hun werk en resultaten inzichtelijk maken. Om de kwaliteit van de hulpverlening te kunnen verbeteren is het noodzakelijk dat het hulpverleningsproces goed wordt gedocumenteerd en knelpunten worden blootgelegd. Gelijktijdig dienen jeugdzorgwerkers respect te hebben voor de privacy van de jeugdige en/of opvoeders. Ook in het kader van het opbouwen en handhaven van een goede vertrouwensrelatie is het van belang dat de jeugdzorgwerker verschillende gevoeligheden niet direct openbaar maakt. Het is echter vaak lastig om zowel tegemoet te komen aan de eis om transparant te werken en rekening te houden met de privacy van en de vertrouwensrelatie met de jeugdige en/of opvoeders. De jeugdzorgwerker dient een balans te vinden tussen verantwoording en toezichtfuncties en met samenkomende informatiestromen op gezin- of kindniveau.</p>
Focus	<ul style="list-style-type: none"> - Als er zaken worden besproken met betrekking tot geweld in het (plaatsvervangend) gezin of richting de jeugdige heeft de aanpak hiervan prioriteit boven het handhaven van het recht op privacy en/of het handhaven van een vertrouwensband. - De jeugdzorgwerker moet afwegen in hoeverre hij informatie over de voortgang van de jeugdige doorgeeft aan zijn opvoeders.
Competentie	1A, E; 2C, D; 3A, B, E, H, I, J

5. Positie innemen	
	<p>De jeugdzorgwerker heeft in zijn werk te maken met veel verschillende partijen. Hierbij heeft hij verschillende rollen. Zijn primaire verantwoordelijkheid is gericht op het welzijn van de jeugdige. Vanuit deze positie vertegenwoordigt hij de jeugdige en/of zijn opvoeders bij het verkrijgen van de juiste hulp. Anderzijds is de jeugdzorgwerker een professional die werkzaam is bij een organisatie in de jeugdzorg. Hij moet aan jeugdige, opvoeders en buitenstaanders het beleid van de organisatie en de jeugdzorg als geheel kunnen uitdragen en kunnen verdedigen, zeker in het geval van moeilijke situaties en besluiten (zoals het ontnemen van de voogdij van opvoeders of het adviseren van een onder toezicht stelling van de jeugdige). Tenslotte is hij een professional met eigen deskundigheid, overtuigingen en waarden en treedt hij op wanneer zijn werksituatie niet overeenkomt met deze overtuigingen en waarden. Het wisselen tussen de verschillende rollen is een lastige opgave.</p> <p>De jeugdzorgwerker moet een balans vinden tussen zijn positie als belangenbehartiger van de jeugdige en/of zijn opvoeders en zijn positie als een professional met een eigen deskundigheid, werkzaam in een jeugdzorgorganisatie.</p>
Focus	<ul style="list-style-type: none"> - De jeugdzorgwerker is primair de vertegenwoordiger van de jeugdige in het hulpverleningsproces. - Waar mogelijk belangen tussen opvoeder en jeugdige conflicteren, stelt de jeugdzorgwerker het belang van de jeugdige voorop. - De jeugdzorgwerker dient 'bemoeizorg', voorwaardelijke of gedwongen hulpverlening te legitimeren vanuit het kader van het vertegenwoordigen van de belangen van de jeugdige.
	<p><i>Toevoeging vanuit het jongerenwerk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De jongerenwerker moet duidelijk grenzen stellen tussen het ondersteunen van jongeren bij het ontwikkelen van eigen wegen en de rol van ordehandhaver die hem (door de politiek) wordt opgelegd.
	<p><i>Toevoeging vanuit GPW:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - De Jeugdzorgwerker is zich bewust van de invloed van de levensbeschouwingen van jeugdige en/of opvoeders, op hun ontvankelijkheid voor de door hem te nemen besluiten. Hij kan dilemma's hierin voorzien en weet te handelen gericht op het belang van de jeugdige.
Competentie	1A, E; 2A, B, D; 3A, E, K.

Hoofdstuk 5 Vakspecifieke competenties

Vakspecifieke competenties bepalen in sterke mate de identiteit van de jeugdzorgwerker. Niet de afzonderlijke competenties zijn daarbij bepalend, maar eerder de unieke combinatie ervan.

Competenties zijn jeugdzorg vakspecifiek als ze op ten minste drie aspecten discrimineren ten opzichte van de generieke competenties. Die aspecten zijn:

De beoogde cliënten en cliëntgroepen

De jeugdzorgwerker moet kennis hebben van de specifieke kenmerken van cliënten en cliëntgroepen en van hun woon- en leefsituatie en in staat zijn die kennis in zijn beroepsmatig handelen te integreren.

De beroepscontext waarin de beroepskracht werkt

Verschillen in de jeugdzorg context worden bepaald door de plaats van handeling, zoals intramuraal, spreekkamer, algemene voorziening, thuissituatie van de jeugdige en/of opvoeders, de openbare ruimte en de organisatorische context

De benodigde vakkennis en de toe te passen methoden en technieken van de jeugdzorgwerker

Jeugdzorg vakspecifieke competenties zijn:

- 1A Werkt vanuit visie op opvoeding en ontwikkeling
- 1B Legt contact en heeft contact met jeugdigen en opvoeders
- 1C Voert passende interventies uit
- 1D In de systeemgerichte context: werkt outreachend
- 1E In de systeemgerichte context: coördineert de zorg
- 1F In de pedagogisch gerichte context: creëert een veilige omgeving

1A Werkt vanuit visie op opvoeding en ontwikkeling	
De jeugdzorgwerkers heeft een duidelijke visie op het belang van een goede opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen, voor de jeugdige zelf, opvoeders en de samenleving. Hierdoor heeft hij een duidelijke focus tijdens het werken met jeugdigen en opvoeders.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo-opleiding)	De jeugdzorgwerker: is bekend met de Internationale Rechten van het Kind en hanteert deze als richtlijn;
	heeft zicht op relevante pedagogische uitgangspunten en gebruikt deze om de visie (verder) vorm te geven;
	kan de pedagogische visie nader expliciteren richting jeugdige en/of opvoeders en collega's;
	is bekend met de invloed van de diverse levensbeschouwelijke systemen en systemen van betekenisgeving, op de visie op opvoeding.

1B Legt contact en heeft contact met jeugdigen en opvoeders	
De jeugdzorgwerker is in staat om alle jeugdigen en opvoeders op een open, toegankelijke en authentieke wijze tegemoet te treden, zodat zij zich uitgenodigd voelen hun vragen open en eerlijk te verwoorden en weten met welke vragen ze waar en wanneer terecht kunnen.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo-opleiding)	De jeugdzorgwerker: verdiept zich in de voorgeschiedenis voordat hij het gesprek met de jeugdige en/of zijn opvoeders aangaat en beseft dat zij vaak al een voortraject hebben doorlopen;
	beseft dat het voor de (meeste) jeugdigen en/of opvoeders een nieuwe en vaak moeilijke situatie betreft en helpt hen te accepteren dat zij hulp nodig hebben;
	is toegankelijk, zichtbaar en bereikbaar;
	bejegt de jeugdige en opvoeders respectvol, neemt hen serieus en toont betrokkenheid;
	kan schakelen tussen het contact met jeugdigen en het contact met opvoeders;
	spreekt met jeugdige en/of opvoeders af hoe vertrouwelijke informatie wordt behandeld.
	heeft kennis van gespreksmodellen en motiverende gesprekstechnieken;
	legt op empathische wijze de activiteiten en zijn eigen aanbod in het komende traject helder uit;
	is in staat zowel het verbale als het non-verbale gedrag van de ander waar te nemen;
	kan het contact zowel mondeling, telefonisch als digitaal (zoals chatten, profielsites, e.d.) vormgeven en onderhouden;

1C Voert passende interventies uit	
De jeugdzorgwerker kan het gedrag van de jeugdige met gedragsproblemen en van opvoeders met opvoedingsproblemen gelijktijdig beïnvloeden, zodat het gedrag en de competenties van jeugdige en/of opvoeders verbeteren en de jeugdige in een gezonde opvoedingssituatie opgroeit.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker: geeft de jeugdige en/of opvoeders inzicht in de eigen mogelijkheden, maakt hen hiervan bewust en motiveert en faciliteert hen hierbij;
	pakt gedrag van jeugdigen aan door principes uit de sociale leertheorie toe te passen als belonen, negeren, mild straffen, modeling, feedback geven en gewenst gedrag oefenen;
	ondersteunt de jeugdige bij het vinden of volhouden van de juiste onderwijs, arbeid of vrijetijdsbesteding.
	In een systeemgerichte context: past interventies toe die gebaseerd zijn op principes uit de hechtingstheorie om de sensitiviteit van opvoeders voor hun kinderen te vergroten;
	past gezinsgerichte interventies toe gebaseerd op de systeemtheorie en cognitief gedragstherapeutische inzichten.
	achterhaalt welke personen en organisaties buiten de hulpverlening de jeugdige en/of opvoeders kunnen steunen, en betreft hen bij het realiseren van de gestelde doelen;
	In een pedagogisch gerichte context: past groepsgerichte interventies toe die gebaseerd zijn op inzichten van groepsdynamische processen.

1D In een systeemgerichte context: werkt outreachend	
De jeugdzorgwerker legt en houdt op proactieve wijze contact met de jeugdige en/of opvoeders, het systeem en beroepskrachten uit eigen of andere disciplines. Hierdoor houdt hij zicht op situaties waar inzet van hulp-, of dienstverlening noodzakelijk is (of wordt), kan hij vroegtijdig ingrijpen en escalaties vóór zijn.	
Gedrags- kenmerk (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker: neemt, waar mogelijk, initiatief om jeugdigen en opvoeders, ook zonder (directe) hulpvraag, op te zoeken;
	benadert functionarissen en "vindplaatsen" waar ouders komen (zoals onderwijs), met als doel het hulpverleningsaanbod zichtbaar te maken en laagdrempelig aan te bieden;
	bespreekt voor- en nadelen van lichtere vormen van hulp-, of dienstverlening met de jeugdige en/of opvoeders.

1E In een systeemgerichte context: coördineert de zorg	
De jeugdzorgwerker heeft het vermogen contact te leggen en te onderhouden met beroepskrachten van andere disciplines en organisaties die betrokken zijn bij een jeugdige en/of zijn opvoeders en hen op overtuigende wijze tot samenwerking te motiveren, waardoor de hulpverlening aan de jeugdige en/of opvoeders plaatsvindt met optimale inzet en onderlinge afstemming van de verschillende disciplines	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker: weet in beeld te brengen wat ieders bijdrage is en maakt hierover concrete afspraken;
	houdt zicht op de totale zorg- en dienstverlening aan de jeugdige en/of opvoeders en kan ingrijpen om de continuïteit van het hulpverleningsproces te waarborgen;
	ondersteunt de jeugdige en/of opvoeders bij het verkrijgen van de juiste zorg;
	vormt een gemeenschappelijke visie op de best mogelijke aanpak;
	schakelt bij noodsituaties de daartoe geëigende crisishulpverlening in.

1F In een pedagogisch gerichte context: creëert een veilige omgeving	
De jeugdzorgwerker in een pedagogisch gerichte context heeft het vermogen om in een sfeer van respect en vertrouwen met de jeugdige en de (leef)groep normen en waarden bespreekbaar te maken, afspraken te maken over gedragsregels en grenzen te stellen. Hierdoor kunnen zij in een veilige omgeving werken aan hun ontwikkeling en/of hulpverleningsplan.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker: is zich bewust van zijn rol als autoriteit en straalt dit uit richting de (leef)groep;
	respecteert de privacy van de jeugdige (bijvoorbeeld in zijn eigen slaapkamer en bij telefoongesprekken) en zorgt ervoor dat anderen dit ook doen;
	stelt in dialoog gedrags- en huisregels op, maakt afspraken over de omgang met elkaar en ziet toe op de naleving van deze regels/afspraken;
	past basiskennis van groepsdynamische processen toe;
	stemt regels en afspraken af met collega's in het team en houdt zich hier ook aan;
	probeert de keuzevrijheid van jeugdige zoveel mogelijk te behouden t.a.v. kleding, eten, bedtijd etc. zodat zij leren om zelfstandig keuzes te maken;
	onderzoekt het normen- en waardepatroon van de verschillende jeugdigen in de (leef)groep;
	stimuleert jeugdigen om in gesprek met elkaar te gaan over elkaars ervaringen en opvattingen;
	signaleer fricties in de groep (zoals pesten, uitsluiting en sociaal-emotionele problemen) en onderneemt daarop actie;
brengt opvoeders op de hoogte wanneer de jeugdige betrokken is bij escalaties.	

Hoofdstuk 6 Themacompetenties

Themacompetenties richten zich op situaties die niet als regulier te bestempelen zijn. Het betreft uitzonderlijke of lastige situaties waar extra aandacht voor nodig is. Anders dan het voorgaande competentiegebied ligt de focus in dit onderdeel primair op elke competentie afzonderlijk, hoewel combinaties ook mogelijk zijn.

Themacompetenties die opgenomen zijn in het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker betreffen:

- 2A Omgaan met jeugdige en opvoeders in een gedwongen kader
- 2B Omgaan met (culturele, levensbeschouwelijke, genderspecifieke en seksuele) diversiteit
- 2C Omgaan met vermoedens van geweld in huiselijke kring

2A Omgaan met jeugdige en/of opvoeders in een gedwongen kader	
De jeugdzorgwerker is in staat om bij het inzetten en/of het adviseren aan relevante instanties (zoals de kinderrechter) van drang en dwangmaatregelen op duidelijke en respectvolle wijze om te gaan met de jeugdige en/of opvoeders en specifieke wet- en regelgeving tijdens het handelen toe te passen, waardoor jeugdige en/of opvoeders weten waar ze aan toe zijn, grenzen zijn vastgesteld en er geen onrechtmatige handelingen worden verricht.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- beseft dat dwang en drang onderdeel uitmaakt van de hulpverlening in de jeugdzorg en dat het een tijdelijke maatregel betreft;
	- geeft aan welke grens is overschreden door het gedrag van de jeugdige en/of de opvoeders waardoor een maatregel noodzakelijk is;
	- is transparant over het ingrijpen en de gevolgen daarvan voor de jeugdige en/of opvoeders en verheldert zijn rol in het proces;
	- reflecteert op het doel van het ingrijpen binnen het gedwongen kader;
- evalueert iedere toepassing van drang of dwang met de jeugdige en/of opvoeders op de juiste inzet en het gewenste resultaat.	

2B Omgaan met (culturele, levensbeschouwelijke, genderspecifieke en seksuele diversiteit)	
De jeugdzorgwerker is in staat om in zijn werk bewust en systematisch rekening te houden met het unieke referentiekader van de jeugdige, opvoeders en/of het systeem, dat door cultuur en/of seksuele voorkeur kan afwijken van het algemene beeld, zodat ongewenste machtsverhoudingen (zoals discriminatie en uitsluitingmechanismen) worden voorkomen en er een optimale aansluiting van de hulpverlening is bij de jeugdige, opvoeders en het systeem.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- houdt de (seksespecifieke en normatieve) gelijkwaardigheid tussen zichzelf en de jeugdige en/of opvoeders in de gaten;
	- is zich bewust van de positie, denkbeelden en vooroordelen vanuit jeugdige en/of opvoeders en naar de jeugdige en/of opvoeders toe (vanuit de organisatie of zichzelf);
	- houdt er rekening mee dat elke jeugdige een uniek (cultureel, levensbeschouwelijk, genderspecifiek en/of seksueel) referentiekader heeft en dit als zodanig een rol kan spelen bij de problematiek en de benodigde hulpverlening;
	- weet dat er verschillende gezinsvormen bestaan (zoals een eenoudergezin, homoseksueel gezin, etc.);
	- heeft kennis van specifieke problemen die jeugdige en/of opvoeders uit minderhedengroepen ervaren (zoals discriminatie, migratie en eerge relateerd of antihomogeweld);
	- onderzoekt de opvattingen en denkbeelden die de jeugdige heeft meegekregen in zijn socialisatieproces over wat gepast gedrag is en is alert op waarden die niet overeenkomen met het rechtssysteem van de samenleving;
	- is zich bewust van de levensbeschouwelijke systemen en systemen van betekenisgeving die vigerend zijn voor het gezin waarbij hij betrokken raakt en de invloed die daarvan uitgaat op dit gezin;
- is zich bewust van zijn eigen levensbeschouwelijke en normatieve kader en dat van het gezin waarbij hij betrokken raakt.	

2C Omgaan met vermoedens van geweld in huiselijke kring	
De jeugdzorgwerker is in staat op een zorgvuldige en heldere wijze signalen van (psychische, fysieke of seksueel) geweld in huiselijke kring te analyseren en vermoedens van kindermishandeling en/of huiselijk geweld voor te leggen aan het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK), respectievelijk het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG), zodat het geweld op een effectieve manier aangepakt en de relatie tussen jeugdige, opvoeders en de jeugdzorgwerker op een juiste manier voortgezet kan worden.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- is zich bewust van de eigen verantwoordelijkheid in de aanpak van de problematiek en is bereid deze verantwoordelijkheid te nemen zolang dat noodzakelijk is voor het welzijn van de jeugdige;
	- is zich bewust van de mogelijkheid dat jeugdigen te maken kunnen hebben (gehad) met geweld in de huiselijke kring (al dan niet specifiek gericht tegen de jeugdige zelf);
	- heeft (basale) recente kennis over kindermishandeling en huiselijk geweld (vormen, signalen, omvang, het ontstaan en de gevolgen ervan voor jeugdigen);
	- kent de relevante protocollen en richtlijnen rond dit thema (in de organisatie of op landelijk niveau) en werkt volgens deze protocollen en richtlijnen;
	- weet wanneer sprake kan zijn van een levensbedreigende situatie (waarin onmiddellijk handelen nodig is);
	- kan bij andere beroepskrachten toetsen of de signalen worden herkend en vraagt tijdig advies vragen of een melding doen bij het AMK of ASHG;
- beseft dat er grenzen aan de eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden zijn en is bereid deze grenzen te stellen.	

Hoofdstuk 7 Generieke competenties jeugdzorg

De generieke competenties jeugdzorg zijn die competenties die in meer of mindere mate in elk(e) beroep of functie binnen de sectoren zorg en welzijn noodzakelijk zijn en niet direct verbonden zijn aan een bepaald beroep, beroepsvariant of beroepsdomein. Deze competenties zijn veelal aan bod geweest in de 'reguliere' opleiding binnen de sector.

De context waarbinnen de generieke competenties van toepassing zijn wisselt per beroep, beroepsvariant of beroepsdomein. Dit heeft gevolgen voor de omschrijving van de generieke competentie. De generieke competenties die hier zijn beschrijven, zijn dan ook aangepast aan de specifieke context van het werken binnen de jeugdzorg.

Competenties

3B Brengt de situatie in kaart

3C Stelt de hulpvraag vast of scherpt deze aan

3D Kiest passende interventie

3H Handelt methodisch

3K Beïnvloedt eigen arbeidsomstandigheden

3L Draagt bij aan beleid

3M Ontwikkelt het eigen werk

3B Brengt de situatie in kaart	
De jeugdzorgwerker is in staat om in dialoog de behoeften, wensen, mogelijkheden en beperkingen van de jeugdige, opvoeders, het systeem en/of de (leef)groep samenhangend in kaart te brengen. Hierdoor weet hij wat er bij de jeugdige, opvoeders, het systeem en/of de (leef)groep speelt en kan zijn aanpak op voldoende draagvlak rekenen.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- gaat uit van de persoon van de jeugdige en/of opvoeder en achterhaalt hoe hij de situatie ziet;
	- is in staat opvoedingsvragen van individuen of groepen te analyseren;
	- vraagt indien nodig (aanvullende) diagnostische gegevens op;
	- observeert het gedrag van de jeugdige en/of opvoeders in hun natuurlijke omgeving;
	- is zich bewust dat in elke groepsamenstelling en/of gezinsverband er sprake is van een bepaalde rolverdeling en hiërarchie en kan deze verbanden inzichtelijk maken;
	- heeft kennis van (on)gezonde eet- en drinkpatronen, alcohol- en druggebruik en de verschillende media waar jeugdigen mee te maken hebben (tv-series, chatprogramma's, profielsites, e.d.);
	- zoekt naar het potentieel van het probleemoplossend vermogen van de jeugdige en/of opvoeders en schat de mate van zelfstandigheid van de jeugdige en/of opvoeders in;
- signaleert veranderingen bij de jeugdige en/of opvoeders en kan hier actief op inspelen;	
- is bekend met de invloed van het levensbeschouwelijke systeem en/of systeem van betekenisgeving, dat vigerend is voor jeugdige en/of opvoeder.	

3C Stelt de hulpvraag vast of scherpt deze aan	
De jeugdzorgwerker is in staat om, op basis van de verzamelde informatie, in dialoog met de jeugdige en/of opvoeders de hulpvraag te formuleren of aan te scherpen, waardoor beoogde doelen en gewenste resultaten zijn afgestemd op de specifieke situatie van de jeugdige en opvoeders en/of het hulpverleningsplan en de (leef)groep.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De Jeugdzorgwerker:
	- denkt vanuit het principe dat het aanbod zo licht als mogelijk maar zo zwaar als nodig moet zijn en houdt rekening met de (leeftijdsgebonden) mogelijkheden van de jeugdige en/of opvoeders;
	- interpreteert en vertaalt de verkregen informatie en/of het hulpverleningsplan in dialoog met de jeugdige en/of opvoeders in hulpvragen;
	- vertaalt zijn kennis over theoretische en methodische inzichten naar de situatie van de jeugdige en / of opvoeders en kiest in dialoog met hen een werkzame aanpak op basis van zijn begrip van de totale situatie;
	- verwerkt de verzamelde gegevens in een hulpverleningsplan en stelt samen met de jeugdige en/of opvoeders (en waar mogelijk het systeem) concrete doelen op;
	- signaleert of het plan van aanpak bijgesteld dient te worden;
	- schat in of een advies of beslissing aan de (kinder)rechter moet worden voorgelegd;
	- is in staat uit te leggen wat de gang van zaken is als er geen diagnose gesteld kan worden en wat voor alternatieven er verder zijn (zoals lichtere hulp op lokaal niveau);
	- neemt de situatie die wenselijk is voor de jeugdige als uitgangspunt, niet de problemen;
- heeft kennis van wettelijke bepalingen voor goede hulpverlening.	

3D Kiest passende interventie	
De jeugdzorgwerker is in staat om een bij de hulpvraag passende interventies te kiezen, waardoor de jeugdige en/of opvoeders een overzicht hebben van wat hun te wachten staat, zich kunnen committeren aan de gekozen interventie en op de best mogelijke manier worden geholpen.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- weet welke interventies hij zelf kan uitvoeren, wat er moet gebeuren om de interventies te realiseren, en/of wanneer hij de jeugdige en/of opvoeders moet doorverwijzen naar een andere hulpverlener/discipline;
	- is bekend met pedagogische methoden en technieken die ingezet kunnen worden om de (leeftijdsgebonden) problematiek te hanteren;
	- heeft kennis van complexe problematiek en multiprobleemgezinnen;
	- verheldert de interventie in concrete stappen aan de jeugdige en/of opvoeders;
- gaat de dialoog aan met de jeugdige en opvoeders over de keuze van een interventie en geeft argumenten voor zijn keuze voor een bepaalde interventie.	

3H Handelt methodisch	
De jeugdzorgwerker is in staat om planmatig, methodisch en gestructureerd te werken, waardoor de jeugdige en/of opvoeders en/of de (leef)groep zicht hebben op de behandeldoelen en de aanpak, en het beoogde resultaat wordt gehaald.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- grijpt na incidenten of onverwachte gebeurtenissen terug op het hulpverleningsplan en de te bereiken resultaten;
	- benoemt en verheldert de start van een nieuwe (deel)fase en sluit deze ook op een duidelijke en inzichtelijke wijze af.
	- stemt activiteiten af op de gestelde doelen;
- handelt methodisch volgens de stappen van het cyclisch proces;	

3K Beïnvloedt eigen arbeidsomstandigheden	
De jeugdzorgwerker is in staat zijn eigen arbeidsomstandigheden te bewaken en te beïnvloeden, zodat hij goed kan functioneren, plezier in zijn werk houdt en zich blijft ontwikkelen.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- bewaakt zijn gezondheid en veiligheid en past veiligheidsvoorschriften en Arbo-normen toe;
- heeft kennis van zijn werkzaamheden, functiebeschrijving en verantwoordelijkheden, rechten en plichten.	

3L Draagt bij aan beleid	
De jeugdzorgwerker is in staat om op kritisch opbouwende wijze bij te dragen aan de vorming en de uitvoering van het beleid van de organisatie, waardoor het management van de organisatie over inzichten uit de praktijk kan beschikken voor het ontwikkelen van beleid.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- signaleert structurele factoren in de organisatie die een negatieve invloed hebben op het functioneren van de jeugdige;
	- neemt deel aan intern werkoverleg en deelt zijn kennis en ervaring met management en collega's;
	- is intern positief constructief kritisch en extern loyaal;
	- signaleert organisatorische knelpunten en lost deze op of kaart ze aan binnen de organisatie;
- draagt bij aan kwaliteitsontwikkeling van de organisatie door onderwerpen en ontwikkelingen tijdig onder de aandacht te brengen;	
- signaleert structurele factoren in de omgeving van jeugdige en opvoeders, die een negatieve invloed hebben op het functioneren van jeugdigen en zet deze gevraagd en ongevraagd in om bij te dragen aan de ontwikkeling van (politiek) beleid.	

3M Ontwikkelt het eigen werk	
De jeugdzorgwerker is in staat om op interactieve wijze zijn visie op het werk te ontwikkelen, en verantwoordelijkheid te nemen voor zijn persoonlijke ontwikkeling als professional en voor de ontwikkeling van het werk, waardoor hij zich verder ontwikkelt, zijn vakkennis actueel blijft en zijn beroepsuitoefening herkend en erkend wordt.	
Gedrags- kenmerken (eindniveau hbo)	De jeugdzorgwerker:
	- is op de hoogte van vernieuwingen op zijn werkterrein (zoals inhoudelijke ontwikkelingen, nieuwe wet- en regelgeving, organisatorische en bedrijfsmatige ontwikkelingen);
	- gaat flexibel om met vernieuwingen en past zijn werkwijze indien nodig hier op aan;
	- gebruikt de ontwikkelingsmogelijkheden die in en buiten de organisatie voor zijn beroep en werk in de jeugdzorg beschikbaar zijn;
- draagt eigen professionele, sociale en ethische waarden en normen uit in woord en gedrag.	

Hoofdstuk 8 Kernkwaliteiten van de jeugdzorgwerker

Werken in de jeugdzorg betekent direct werken met cliënten, cliëntsystemen, cliëntgroepen en samenlevingsverbanden, waarbij de persoon van de jeugdzorgwerker een belangrijke rol speelt bij het aangaan van een professionele relatie en bij het bereiken van de gewenste resultaten. De jeugdzorgwerker heeft het vermogen om jeugdigen, ouders en gezinnen in hun waarde te laten en de ambitie om ieder tot zijn recht te laten komen. De jeugdzorgwerker gaat uit van een positief mensbeeld, gelooft in de beïnvloedbaarheid van personen, groepen en samenlevingsverbanden met als doel de kwaliteit van leven te verbeteren. Dit soort kwaliteiten is te benoemen in kernkwaliteiten.

In navolging van 'klaar voor de toekomst' zijn de volgende vijf kernkwaliteiten voor een verantwoorde beroepsuitoefening in de jeugdzorg geformuleerd:

- 1 De betrokken jeugdzorgwerker
- 2 De empathische jeugdzorgwerker
- 3 De assertieve jeugdzorgwerker
- 4 De representatieve jeugdzorgwerker
- 5 De integere jeugdzorgwerker

1 De betrokken jeugdzorgwerker

De jeugdzorgwerker doet zijn werk vanuit een maatschappelijk engagement, dat uiteenloopt van 'met kinderen en ouders werken' tot aan het 'willen bijdragen aan een betere samenleving'. Deze betrokkenheid vertaalt zich in een visie op de samenleving. In die visie hebben kinderen recht op een goede kwaliteit van leven, ook als ze een handicap hebben, gezondheidsproblemen kennen, in een achterstandssituatie verkeren of zelf geen richting weten te geven aan het leven. De jeugdzorgwerker is tevens betrokken bij zijn organisatie, de mensen voor wie hij werkt, bij zijn beroepsgroep en de branche als geheel. Bij de betrokkenheid past tegelijk een professionele distantie. Er is een zekere afstand nodig tussen jeugdzorgwerker en cliënt of cliëntgroepen om de professionele meerwaarde te behouden. De jeugdzorgwerker moet beschermd worden tegen overmatige inzet en kunnen accepteren dat gewenste veranderingen niet of uiterst moeizaam tot stand komen.

2 De empathische jeugdzorgwerker

De jeugdzorgwerker kan zich inleven in de situatie van zijn cliënten en hun systeem en is in staat hun kwaliteiten, talenten en potenties te zien en te waarderen. Hij benadert hen met respect. Hij kan schakelen tussen verschillende culturen, leefstijlen, generaties en maatschappelijke lagen en weet met hen op de juiste manier te communiceren. Vooral in de multiculturele samenleving is empathie een belangrijk kenmerk voor de jeugdzorgwerker. Van de kant van de cliënten wint hij gemakkelijk sympathie en vertrouwen en hij weet dit vast te houden, ook in meer problematische situaties. Tegelijk blijft de jeugdzorgwerker zichzelf en behoudt hij zijn rol als professional. Hij waakt ervoor zich met zijn cliënten te identificeren en zich aan hun leefstijl aan te passen. Naar derden kiest de jeugdzorgwerker een professioneel partijdige opstelling ten gunste van zijn cliënten.

3 De assertieve jeugdzorgwerker

De jeugdzorgwerker heeft een goede antenne voor uitgesproken, onuitgesproken en non-verbale signalen, voor lichaamstaal en indirect gedrag van zijn cliënten en weet op de juiste wijze hierop te reageren. Hij heeft een goed gevoel voor verhoudingen en zijn eigen positie hierin. Hij kan snel inschatten welke (culturele) normen en waarden cliënten belangrijk vinden, gaat hier respectvol mee om en stelt grenzen. Hij kan nee zeggen wanneer verwachtingen van cliënten niet overeenkomen met zijn opdracht, indruisen tegen zijn vakkennis of het beleid van zijn organisatie. Hij zorgt ervoor dat hij met respect behandeld wordt door de cliënt. Hij staat voor zijn keuzes en adviezen en kan deze verdedigen ten overstaan van betrokkenen.

De jeugdzorgwerker heeft tevens een goed gevoel voor verhoudingen met leidinggevend en collega's en komt voor zichzelf op. De assertieve jeugdzorgwerker heeft een neus voor onderhuidse conflicten en weet effectief om te gaan met rivaliserende en conflicterende partijen. Hij heeft het juiste inschattingsvermogen om zijn eigen normen en waarden te bewaken en grenzen te stellen aan wat wel en niet te tolereren is.

4 De representatieve jeugdzorgwerker

De jeugdzorgwerker heeft een positieve en professionele uitstraling naar cliënten, collega's en beroepskrachten van andere organisaties. Hij vertegenwoordigt zijn werkeenheid en organisatie naar buiten en weet zich als persoon met een eigen beroepsidentiteit en ethiek te presenteren. Hij weet zich te profileren ten opzichte van beroepskrachten van andere organisaties en weet om te gaan met verschil in (bedrijfs-)culturen. Hij staat voor zijn vak, is naar vakgenoten en binnen de organisatie kritisch waar het gaat om het behouden van beroepsnormen en standaarden voor

kwaliteit. Hij behoudt zijn persoonlijke eigenheid en weet zijn gedrag een plaats te geven in de cultuur van de organisatie.

5 De integere jeugdzorgwerker

Cliënten kunnen zich veilig voelen bij de jeugdzorgwerker en weten dat persoonlijke informatie in vertrouwde handen is. De jeugdzorgwerker hanteert de algemeen geldende ethische normen in zijn werk en houdt zich aan zijn beroepscode. De jeugdzorgwerker is betrouwbaar in het nakomen van afspraken, gaat zorgvuldig om met informatie van cliënten, de organisatie en derden en kan zich hierover verantwoorden. In samenwerking met andere disciplines weet de jeugdzorgwerker zijn eigen beroepscode te bewaken en geeft hij niet zonder toestemming van de cliënt informatie door aan anderen. Als integere jeugdzorgwerker is hij in staat om het gesprek aan te gaan over normen en waarden. Hij kan grenzen stellen aan uitingen en gedrag van cliënten of cliëntgroepen wanneer deze kwetsend zijn voor individuen of groepen of in strijd zijn met geldende normen en waarden en wetgeving.

Hoofdstuk 9 Kennisgebieden

In dit hoofdstuk is het kenniscomponent, bijbehorend bij de hiervoor uitgewerkte competenties, specifiek uitgewerkt. Het biedt de opleidingen een basis om na te gaan welke kennis voor de curricula van belang is. Binnen de kenniscomponenten zijn de kenniscomponenten aangegeven die binnen de initiële opleidingen thuishoren.

A Systeemtheorie	
Kennis met betrekking tot de systeemtheorie richt zich op de systeembenadering, toegepast in de communicatietheorie en in processen waarbij interactie tussen personen en interactie of transactie tussen personen en hun leefomgeving en dagelijkse leefsituaties zoals gezinnen en partnerrelaties plaatsvinden.	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over systeemtheoretische processen in gezinnen; - kennis over systeemtheoretische interventies in gezinnen; - kennis over groepsdynamische processen bij groepen jongeren en in (leef)groepen.

B Agogiek	
Agogiek betreft het systematisch en normatief werken	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over empowermenttheorie en de verschillende onderdelen die hier deel vanuit maken voor het werken met gezinnen en jeugdigen (bejegening, openheid, aansluiten bij krachten e.d.); - kennis over (effectieve) motivatie- en gesprekstechnieken ten behoeve van leggen, onderhouden en afsluiten van contact met de jeugdigen op verschillende ontwikkelingsniveaus en diverse problematiek en met hun gezinnen; - kennis over algemeen en specifiek werkzame factoren voor de hulp aan jeugdigen en gezinnen; - kennis over doelgericht en planmatig werken volgens de stappen van het cyclisch proces; - kennis over technieken voor informatieverzameling en analyse (vragenlijsten, instrumenten, ondersteunende hulpmiddelen, analysekaders, modellen e.d.); - kennis over weerstandspatronen en hoe hiermee om te gaan; - kennis over ondersteunende middelen bij het aanbieden van informatie en advies; - kennis over relevante protocollen en richtlijnen rond hulp aan jeugdigen en gezinnen; - kennis over beroepsontwikkeling en de rol die beroepsverenigingen hierin kunnen spelen.

C Biologie, geneeskunde, gezondheidskunde	
Dit kennisgebied richt zich op de menselijke natuurlijke gegevenheid en betekenis ervan voor het welbevinden (fysieke eigenschappen, gezondheid en ziekte).	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over (on)gezonde eet- en drinkpatronen en de gevolgen hiervan; - kennis over alcohol- en druggebruik en de symptomen en gevolgen hiervan; - kennis over de eigen gezondheid en de grenzen hiervan, m.n. in relatie tot het werk.

D Psychologie en psychiatrie	
In de psychologie en psychiatrie onderzoekt met de ontwikkeling van de persoonlijkheid, ontwikkeling van persoonsmodaliteiten, zoals emoties, percepties en gedrag; (cognitieve) gedragsbenaderingen, non-directieve en directieve benaderingen; omgevingspsychologische en ecologische benaderingen; gezond en afwijkend gedrag; intrapsychische en psychiatrische stoornissen.	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over ontwikkelingsfasen bij jeugdigen; - kennis over de normale en afwijkende ontwikkeling op psychosociaal, moreel, emotioneel, motorisch en taalkundig gebied; - kennis over gedragsproblemen en stoornissen (bv. ADHD, PDD-NOS) bij jeugdigen; - kennis over de belangrijkste veranderingsprincipes uit de sociale leertheorie en over de toepassingsmogelijkheden bij jeugdigen en ouders; - kennis over cognitief-gedragsmatige interventies en over de toepassingsmogelijkheden bij jeugdigen en ouders; - kennis over de hechtingstheorie en over de interventies die hieruit voortvloeien om de sensitiviteit van ouders voor hun kinderen te vergroten.

E (Ortho)pedagogie en socialisatietheorie	
<p>(Ortho)pedagogie en socialisatietheorie heeft betrekking op de directe opvoedingsomgeving en problemen met opvoeden, ouders, familie; de wijze waarop maatschappelijke ontwikkeling wordt vormgegeven in het onderwijs; de wijze waarop 'culturele' eigenschappen van de maatschappij en de directe leefomgeving het menselijk gedrag en de interactie daarin beïnvloeden.</p>	
<p>Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over pedagogische visie en uitgangspunten over de manier waarop deze vorm gegeven kunnen worden in hulpverleningsprogramma's; - kennis over socialisatieprocessen; - kennis over kindermishandeling en huiselijk geweld (vormen, signalen, omvang, het ontstaan en de gevolgen ervan, het bespreken van zorgen en vermoedens, effectieve methoden, technieken en interventies om de problematiek aan te pakken); - kennis over effectieve methoden ('wat werkt') bij het vergroten van opvoedingsvaardigheden van ouders; - kennis over netwerkinterventies en mogelijkheden om het sociale systeem rond de jeugdige te benutten; - kennis over andere effectieve methoden ('wat werkt') bij het verminderen van problemen bij jeugdigen/ verbeteren van hun functioneren.

F Sociologie	
<p>De sociologie houdt zich bezig met de bredere sociale context (buurt, maatschappelijke participatie, de feitelijke woonomgeving); politiek en het maatschappelijk bestel, historisch bewustzijn en historische ontwikkelingen die leiden tot het vormgeven van de huidige democratische rechtsstaat met verdelende rechtvaardigheid.</p>	
<p>Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over het systeem van (lokale) jeugdzorg en de organisaties die hierin een rol spelen; - kennis over actuele maatschappelijke vraagstukken en de rol van de jeugdzorgwerker hierin.

G Levensbeschouwing, ethiek, filosofie	
<p>Dit kennisgebied richt zich op de menselijke natuurlijke gegevenheid en betekenis ervan voor het welbevinden (fysieke eigenschappen, gezondheid en ziekte).</p>	
<p>Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over de invloed van de eigen professionele, sociale en ethische normen op de beroepsuitoefening; - kennis over het eigen normatieve kader in relatie tot de normen en waarden van jongeren en gezinnen; - kennis van de rol van levensbeschouwing en de invloed op het welbevinden van de jeugdigen; - kennis van de kenmerken van de verschillende levenbeschouwelijke stromingen; - kennis van de diverse levensbeschouwelijke systemen de invloed daarvan op samenleven in gezinssituatie en opvoeden.

H Culturele antropologie	
In de culturele antropologie onderzoekt men verschillende culturen en het wederzijdse verstaan, met de nadruk op diversiteit in het samenwonen en samen leven.	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over culturele, seksspecifieke en/of seksuele referentiekaders van jeugdigen en gezinnen; - kennis over intercultureel werken en het omgaan met cultuurverschillen; - kennis over specifieke problemen die cliënten uit minderhedengroepen ervaren (zoals discriminatie, migratie en eerge relateerd of antihomogeweld).

I Economie	
Dit kennisgebied houdt zich bezig met de sociaal economische situatie van de het cliëntensysteem en de organisatie.	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis van sociaal economische cliëntensystemen; - kennis van financiële kaders die gelden binnen organisaties; - kennis van schaarse middelen verhoudingen.

J Maatschappijleer en recht	
In de maatschappijleer en recht richt men zich op de sociale thematiek, historische en actuele sociale inrichting van de samenleving en de sociale geschiedenis van Nederland en Europa.	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over de Rechten van het kind en de implicaties hiervan voor hulp aan jeugdigen en ouders; - kennis over de Rechten van de ouders; - kennis over relevante wetgeving rond de Jeugdzorg en de implicaties hiervan voor de hulp; - kennis over civielrechtelijke vormen van jeugdbescherming; - kennis over het jeugdstrafrechtstelsel; - kennis over de geldende wet- en regelgeving over privacy en vertrouwelijkheid van cliëntgegevens en met wie en onder welke voorwaarden informatie gedeeld mag worden; - kennis over competentieprofiel, functiebeschrijvingen, verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de jeugdzorgwerker; - kennis over veiligheidsvoorschriften en Arbo-normen.

K Kunsttheorie	
Kunsttheorie betreft kennis van kunsttheorieën, kunstgeschiedenis, kennis van eigenschappen en technieken van de muzisch-agogische media.	
Kennisgebied omvat (op eindniveau hbo)	<ul style="list-style-type: none"> - kennis over de inzet van creatieve middelen ter ondersteuning van de hulp.

Hoofdstuk 10 Het niveau van het uitstroomprofiel Jeugdzorgwerker

Met betrekking tot het niveau van het uitstroomprofiel van de jeugdzorgwerker wordt een onderscheid worden gemaakt tussen:

- a) De niveaubepaling van de competenties waarover de jeugdzorgwerker als beginnende professional kan beschikken, het formele niveau.
- b) Erkenning dat de afgestudeerde professional nog beginnende professional dus een 'novice' is in het werkveld en traineeship onder verantwoordelijkheid van het werkveld plaatsvindt.

Ad a. Het formele niveau

Bij het bepalen van het niveau van een opleiding wordt sinds de invoering van het accreditatiestelsel gebruik gemaakt van de zogeheten Dublin descriptoren. Dit zijn de internationaal overeengekomen algemene beschrijvingen voor het eindniveau van de bachelor- en masteropleidingen. De definities betreffen een uitwerking van:

- Kennis en inzicht
- Toepassen van kennis en inzicht
- Oordeelsvorming
- Communicatie
- Leervaardigheden

Zoals eerder beschreven, alle competenties van het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker worden op bachelorniveau verworven en getoetst.

Ad b. Betekenis van een novice en traineeship

Met het werkveld van de jeugdzorgwerker in Nederland is afgestemd dat de net afgestudeerde jeugdzorgwerker nog niet die mate van competentie-integratie en zelfsturing heeft die een ervaren jeugdzorgwerker of een 'expert' (na 10 jaar ervaring) heeft. Na het afstuderen van professional met het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker, zal verdere competentieverwerving plaatsvinden, onder regie van het werkveld en in samenwerking met de hogescholen.

Bijlage 1

Samenstelling gemengde werkgroep uitstroomprofiel jeugdzorgwerker

Anneke Nijenhuis	voorzitter
Merijn Snel	secretaris/schrijver
Douwe Bos (LOO Pedagogiek)	Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
Richard de Brabander	Hogeschool Inholland (LOO CMV)
Mariette van Brandenburg	Tender; Zorgaanbieder
Josien Hof's	NVMW
Leo van Hoorn GPW)	Christelijke Hogeschool Ede (LOO
Karin Kleine Sectorraad HSAO)	Hogeschool Inholland (voorzitter
Carola van Loon Psychologie)	Fontys Hogeschool (LOO Toegepaste
Rian Loonen	Spirit; Zorgaanbieder
Han de Ruiters Psychologie)	Hanze Hogeschool (LOO Toegepaste
Marion van de Sande	Haagse Hogeschool (LOO SPH)
Ineke Schippers	Hogeschool Leiden (LOO SPH)
Caroline Verkerk	MO-groep
Ingrid Wegman	Hogeschool Inholland (LOO MWD)

Bijlage 2

Samenstelling opleidingswerkgroep uitstrooprofiel jeugdzorgwerker

Laura Koeter, voorzitter (MWD)	Hogeschool van Amsterdam (LOO)
O. Doornbos - Vos	Hogeschool Windesheim
Douwe Bos (LOO Pedagogiek)	Noordelijke Hogeschool Leeuwarden
Huib Gulikers (LOO CMV)	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Jan Lindemulder (LOO SPH)	Gereformeerde Hogeschool Zwolle
Carola van Loon (Psychologie)	Fontys Hogeschool (LOO Toegepaste)
Marion van de Sande	Haagse Hogeschool (LOO SPH)
Ineke Schippers	Hogeschool Leiden (LOO SPH)
Ingrid Wegman	Hogeschool Inholland (LOO MWD)

Bijlage 3

Bindingsbesluit jeugdzorgwerker

Gelet op het bijzondere maatschappelijke belang van het Landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker en gelet op de betekenis van de HSAO-bacheloropleiding met uitstroomprofiel jeugdzorgwerker voor de toegang tot registratie en tuchtrecht van jeugdzorgwerkers, hebben de leden van de HBO-raad, vereniging van hogescholen, het volgende in een bindingsbesluit vastgelegd:

- Het uitstroomprofiel jeugdzorgwerker kent een minimale omvang van 90 EC.
- Hogescholen en opleidingen die het uitstroomprofiel aanbieden kunnen het begrip jeugdzorgwerker gebruiken. Zij gebruiken deze term op het diplomasupplement waarbij voorts tot uitdrukking wordt gebracht dat het gevolgde onderwijsarrangement voldoet aan het op de openbare informatiebank geplaatste Landelijk uitstroomprofiel jeugdzorgwerker;
- Hogescholen die het uitstroomprofiel niet aanbieden, gebruiken het begrip jeugdzorgwerker niet in het kader van voorlichting en werving voor bijvoorbeeld afstudeertrajecten of minoren.

HBO-raad, 4 juni 2010

 HBO raad
vereniging van hogescholen

ISBN/EAN 978-90-6390-258-2

